

«ANTIPOJMOVNIK», mini eseji, aforizmi, «Stajergraf», Zagreb, 2005.

«TROJANSKA KOBILA», II izdanje, «Stajergraf», Zagreb, 2006.

...«Eto drugog izdanja *Trojanske kobile*, tiskanog neposredno nakon autoričinih zapisa pod naslovom *Antipojmovnik*. To se čini dobrim parom knjiga: u prvoj je sadržan autoričin umjetnički manifest u kojem vrlo izravno iznosi svoj pleoaje za istinsku književnost/umjetnost, koja neće podlijegati nikakvim zamkama bilo ideološkim bilo teorijskim; neće zastraniti u kič i ružno, banalnost i besprizornost. Roman je pak primjena tih stajališta – ostvarenje njezina umjetničkog manifesta.

I kao što u *Antipojmovniku* u retrospekciji iščitane književne i filozofske literature te domišljanja svojih spoznaja i istina, tako ni u romanu *Trojanska kobila* Marina Šur Puhlovski ne upada u najčešće zamke domaće suvremene proze – biografizam ili dokumentarizam (ili što bi autorica rekla – novinarstvo), ali ni u zamku terapijskog dokupčavanja...Ustvrdivši kako zadaća pisca nije da zabavi nego da stvara nove vrijednosti, Marina Šur Puhlovski željela je pokazati kako istinska književnost ne može biti "grickanje čipsa". Stoga je roman *Trojanska kobila* gusto štivo, zbijeno i žilavo od pojedinačnih egzistencija koje su u njemu stiješnjene poput vojnika u nutrini jednog od najznamenitijih simbola zapadne civilizacije na koji asocira naslov romana. Već od samog naslova, preokrenuvši rodnu određenost metafore i simbola, autorica je odlučila pokazati kako djeluje njezina teorijska postavka o tome koliko je važna fraza u književnosti, tj. neobično je važna jer čuva književnost od banalnosti, ali i od nerazumljivosti. Usput se suptilno našalila s mnogim obrascima mišljenja, pisanja, doživljavanja kojima nas zasipaju sa svih strana. U Epilogu *Trojanske kobile* čak je naposljetku i izravno sažela sve prethodno ispisane stranice, komentiravši sudbinu svoga protagonista: "... jedino Pisac nije zaboravio Luđaka, ni onda kad je ovaj ostalima već iščeznuo iz sjećanja, bilo zato jer im je Zaborav bio ugodniji od Sjećanja koje se nije htjelo pretvoriti u Znanje, bilo zato jer su i sami prešli u Zaborav, tj. – kako to s ljudima biva – umrli, te i danas vjeruje da se Luđak negdje pritajio, kao, recimo, bakterija ili virus, u knjigama, u zemlji..."

Tkivo romana načinjeno je od pojedinačnih egzistencija koje prianjaju jednu uz drugu izravno – bez "razvodnjavanja" deskripcijama tj. ukrasima ili "zamagljivanju" metaforičkim poetskim slikama, pa čak i bez raspršivanja u dijalogima. Jer sve to odvlači pozornost od same biti. Pozicija pisca, koji jest svojevrsan bog jer stvara novi svijet i ima prema njemu odgovornost koju nimalo ne umanjuje činjenica da je imaginaran, štoviše – omogućuje autorici da u vezu dovede svijesti koje ne znaju jedna za drugu, da poveže slučajnosti koje to nisu i prida smisao zbivanjima i osjećajima koji se protagonistima doimaju besmislenima. Kao da je željela pokazati kako je moguće danas na nov način ispisati realističanroman s povijesnom matricom, s krajnje ekonomičnim sredstvima izražavanja – a da pritom ipak nije riječ o npr. jezičnoj šturosti ili nepoznavanju palete stilskog repertoara. Naprotiv, recimo da je moguće primijeniti poznatu maksimu iz likovnih umjetnosti: nema dobrog ni istinskog apstraktnog umjetnika koji prije toga nije vrsno ovladao figuracijom. Tako je *Trojanska kobila* knjiga sazdana od svojevrsnih koncentrata, kako u sadržajnom smislu (samo povijesna esencija iz pojedinačnih života), tako i u smislu konstrukcije (elementarne, u značenju da je riječ o prirodnoj, tzv. čistoj formi) i uporabe građe (jednostavnost i funkcionalnost). Od prve rečenice u svojevrsnom *tour de force* nižu se životi tih "sardina" stiješnjениh unutar korica romana: "Kad je gospodin Martin zaprosio gospu Rozaliju, najmlađu kćer imućnoga n-skog bačvara, ona je rastom konačno uspjela nadmašiti metlu, već četiri godine mijenjala je u gaćicama krpe od kojih bi zaudarala na plijesan, znala je šivati, vesti, iskuhavati sapun i napraviti krvavice od svježe ispuštene krvi... potajno je na sebi ispitivala krivine i raskršća koja su joj pružala potajne užitke... i potajno je mijenja svoje smeđe obojene poglede s pogledima Šegrta koji je kod njezina oca učio za bačvara..."

Gradeći roman od supstrata pojedinačnih egzistencija određenih vremenom (naraštaji od dvadesetih godina prošloga stoljeća preko rata, poraća i gradnje "novog društva" pa do suvremenosti), prostorom, društvenim ustrojem (čak i izoštrivši dihotomiju ruralno-

urbano), autorica je ujedno gradila još jedan važan sloj – sloj o višeslojnosti pojedinačnih egzistencija. Naime, poveznica ili svojevrsna os romana protagonist je kojeg otac naziva Ivanom, Pomajka Sinom, selo Mojsijem, gospa Rozalija Suprugom, Kuća Susjedom, Pisac Luđakom, Vrijeme Palikućom. Ono što ne možemo u svakodnevi – razlučiti svaki naš sloj, razdvojiti identitete koje nosimo u sebi, sagledati kako nas sve i na koje načine doživljavaju drugi a u odnosu na koje i tako (nužno) određujemo vlastiti identitet – može učiniti književnost. Književnost sa stajalištem, čvrstim svjetonazorom i čistom savješću, bez fige u džepu. To je ta "kobila" u Trojanskom konju koju nije uvijek lako opaziti, a nije jednostavno ni s njom se suočiti.

Stvorivši junake kao tipove i njihove životopise kao arhivsku građu (otuda velika slova za opće imenice koje nose taj sadržaj i zbivanja koja su tipična, pojedinačna ponašanja koja su uvriježeni obrasci), Marina Šur Puhlovski je izbjegla dvije slijepe ulice književnosti o kojima je pisala u *Antipojmovniku*: a) nije pisala književnost koja odbija domišljati svijet (uvidom, ne razumom), koja gubi simbol uspostavljajući se na pukoj stvarnosti; b) nije pisala književnost koja sve svodi na simbol gubeći vezu sa stvarnošću.

Marina Šur Puhlovski ne samo da se svojom prozom odbija prikloniti uz masu (ili kako bi to ona rekla: stati na Hrpu, postati Hrpa "Znati pisati – a nemati što reći, djelo je famulusa. Vještina bez mudrosti apologija je Hrpe."), nego ustaje protiv nametnutih obrazaca, i mišljenja i stvaranja.

(Jadranka Pintarić, »Republika« HDP-a, 2007.)